

Ευκαιρίες άθλησης και αναπαραστάσεις του μαθητικού πληθυσμού του Λεκανοπεδίου Αττικής για τη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό

Της Κωνσταντίνας Γογγάκη*

1. Εισαγωγικά

Η ομώνυμη έρευνα πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Γραμματείας Επιτροπής Ερευνών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, μετά από έγκριση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και του ΥΠΕΠΘ, από την υπογράφουσα, με επιστημονικό συνεργάτη το φιλόλογο-ερευνητή Χρήστο Κάτσικα, το ακαδημαϊκό έτος 2002, σε δείγμα 300 μαθητών-τριών Δημοτικού-Γυμνασίου-Λυκείου του Λεκανοπεδίου. Στο πλαίσιο της έρευνας επιδιώχθηκε μια πρώτη καταγραφή των ευκαιριών άθλησης και των αντιλήψεων του μαθητικού πληθυσμού του Λεκανοπεδίου Αττικής για τη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό. Ειδικότερα η επίδωξη εστιάστηκε στην χαρτογράφηση και καταγραφή: των αθλητικών συνηθειών των μαθητών του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου, των αναπαραστάσεών τους για τον αθλητισμό, την επάρκεια των απαιτούμενων αθλητικών εγκαταστάσεων (υποδομή) στην περιοχή μόνιμης διαμονής τους και στο σχολικό χώρο που φοιτούν, καθώς και στην κατανομή του ελεύθερου χρόνου για αθλητικές δραστηριότητες. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε επίσης στις εκφρασμένες αντιλήψεις τους για το μάθημα της Φυσικής Αγωγής και για τη σχέση σχολείου και αθλητικών δραστηριοτήτων.

Η συλλογή των στοιχείων έγινε με τη συμπλήρωση ημιδομημένου ερωτηματολογίου από 300 μαθητές δημοσίων Δημοτικών (100 μαθητές ΣΤ' τάξης), Γυμνασίων (100 μαθητές Γ' τάξης) και Ενιαίων Λυκείων (100 μαθητές Γ' τάξης), των Διευθύνσεων Α/βάθμιας και Β/βάθμιας της Αθήνας και του Πειραιά. Η επιλογή των σχολείων έγινε με βάση τον κατάλογο των σχολείων, κληρώνοντας ένα Δημοτικό, ένα Γυμνάσιο κι ένα Λύκειο από κάθε Διεύθυνση Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπαίδευσης της Αθήνας και του Πειραιά. Στην κλήρωση δεν συμμετείχαν τα εσπερινά Γυμνάσια και Λύκεια καθώς και τα ΤΕΕ. Από το σύνολο των 300 μαθητών/τριών το 51,7% του ερευνώμενου πληθυσμού είναι κορίτσια και το 48,3% αγόρια. Τα ποσοστά αυτά συμπίπτουν σχεδόν απόλυτα με τον γενικό πανελλήνιο μέσο όρο της κατανομής του μαθητικού πληθυσμού κατά φύλο. Οι μαθητές προέρχονται από όλες τις βασικές κοινωνικές κατηγορίες του πληθυσμού (κοινωνικά στρώματα) και αυτό εξασφαλίζεται στα μέτρα του δυνατού από την επιλογή περιοχών που συγκεντρώνονται λαϊκά, μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα.

Θεωρείτε ότι το σχολείο σας δίνει ευκαιρίες άθλησης;

	ΜΑΘΗΤΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Καθόλου	52	17,3%
Λίγες	142	47,3%
Αρκετές	79	26,3%
Πολλές	23	7,7%
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ	4	1,3%

Η επεξεργασία των στοιχείων που έχουν συλλεγεί από την έρευνα περιλαμβάνει τρία στάδια: 1) Την ανάλυση του συστήματος επεξεργασίας της πληροφορίας που ανυπέλεχθη και την ανάπτυξη μιας εφαρμογής κατοχύρωσης και ανάλυσης των δεδομένων που καλύπτει τους στόχους της έρευνας. Την ανάπτυξη της εφαρμογής σε μια σχεσιακή βάση δεδομένων EXCEL 2000. 2) Την κατοχύρωση των στοιχείων στη βάση. 3) Τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων.

2. Ανάλυση Συμπερασμάτων

Σύμφωνα με τη δήλωσή τους η συντριπτική πλειοψηφία του ερευνώμενου μαθητικού πληθυσμού αθλείται, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, σε ποσοστό 83,7%. Το ποσοστό αυτό είναι ιδιαίτερα θετικό και ενθαρρυντικό, παρά το γεγονός ότι η λέξη "αθλούμαι" έχει έναν άτυπο και όχι συγκεκριμένο και προκαθορισμένο χαρακτήρα. Γιατί μερικοί ως "άθληση" αναφέρουν τη συμμετοχή τους σε αθλητικό σύλλογο και άλλοι μια όχι συστηματική, αλλά επαναλαμβανόμενη ενασχόλησή τους, όπως για παράδειγμα τη συμμετοχή σε μια ομάδα μπάσκετ που τυχαία δημιουργείται κάτω από την μασκέτα της γειτονιάς. Υπάρχει δηλαδή μια διαφοροποιημένη αντίληψη ως προς το περιεχόμενο της έννοιας του "αθλητισμού".

Το 41% του ερευνώμενου πληθυσμού δηλώνει ότι αθλείται συχνά. Αλλά υπάρχει και ένα ποσοστό 24%, ανησυχητικό, που δηλώνει ότι αθλείται σπάνια ή καθόλου. Η πλειονότητα (64,7%) επιλέγει ομαδική άθληση. Κι αυτό είναι κατανοητό, λόγω του ότι τα πιο δημοφιλή αθλήματα (το ποδόσφαιρο και το μπάσκετ), είναι αθλήματα ομαδικά. Το 56% απ' τα ομαδικά αθλήματα έχει επιλέξει την ποδοσφαίρηση (ποδόσφαιρο: 25,5%), την καλαθοσφαίρηση (μπάσκετ: 18,9%) και την πετοσφαίρηση (βόλεϊ: 11,8%). Η επιλογή των αθλημάτων αυτών οφείλεται: α) στην προβολή τους, β) στο ότι ως ομαδικά αθλήματα προσφέρονται για την κάλυψη της ανάγκης της κοινωνικοποίησης των μαθητών. Ο κυριότερος λόγος όμως της επιλογής τους είναι: γ) η ευκολία της εξυπηρέτησης των αθλητικών χώρων που απαιτούν, μια και αυτά τα αθλήματα μπορούν να πραγματοποιηθούν ακόμη και σε χώρους που δεν προϋποθέτουν ιδιαίτερες συνθήκες και ειδικό εξοπλισμό. Έτσι για την ιστιοπλοΐα για παράδειγμα (ποσοστό 0,6%) ή για το καγιάκ (0,3%), εκτός του ότι γίνονται σε ειδικούς μόνο χώρους, θάλασσα και ποτάμι αντίστοιχα, απαιτούν και την συνύπαρξη άλλων παραγόντων (σκάφος, εξοπλισμός, ιδιαίτερες καιρικές συνθήκες κλπ.).

Πάνω από ένας στους τρεις, σύμφωνα με δήλωσή τους, συμμετέχουν σε οργανωμένο αθλητικό σύλλογο (36,3%). Τα τελευταία χρόνια σε όλους τους δήμους υπάρχει ανεπτυγμένος τοπικός αθλητισμός, τουλάχιστον σε ομαδικά αθλήματα, όπως σε μπάσκετ, βόλεϊ και ποδόσφαιρο. Υπάρχουν σύλλογοι που δίνουν τη δυνατότητα συμμετοχής στα παιδιά σε αθλητικές εκδηλώσεις, καθώς όπου δεν είναι η συμμετοχή δωρεάν, υπάρχει ένα χαμηλό μόνο οικονομικό κόστος. Ωστόσο η συντριπτική πλειοψηφία, σε ποσοστό 62%, δηλώνει ότι δεν συμμετέχει σε κανένα οργανωμένο σύλλογο. Η

αρνητική αυτή απάντηση πρέπει να απασχολήσει ιδιαίτερα την τοπική κοινωνία και την πολιτεία, καθώς είναι δεδομένο ότι σε επίπεδο γειτονιάς ή ύπαρξη αυτών των συλλόγων, εκτός από την σωματική άσκηση των παιδιών και την υγεία τους, βοηθάει ιδιαίτερα στην ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων και φιλίας. Η απομόνωση και η αποξένωση, ειδικότερα σε μεγαλουπόλεις τύπου Αθήνας, μπορεί να έχουν ως αντίδοτο πολιτιστικές, καθώς και αθλητικού περιεχομένου συναντήσεις, οι οποίες μπορούν να αναχθούν σε καθημερινό τρόπο ζωής.

Οι περισσότεροι αθλητές έχουν κάποιο αθλητικό πρότυπο, σύμφωνα με δήλωσή τους (58,5%), αλλά υπάρχει κι ένα ποσοστό, τέσσερις στους δέκα, που δηλώνει ότι δεν έχει. Το ποσοστό αυτό, (41,5%), είναι ιδιαίτερα θετικό, καθώς ένα μεγάλο ποσοστό μαθητών-τριών δείχνει ότι ανθίσταται στο βομβαρδισμό των μέσων μαζικής ενημέρωσης, ο οποίος βομβαρδισμός ίσως επιβάλει και διαιωνίζει την καθιέρωση αυτών των προτύπων.

Ο θαυμασμός των μαθητών-τριών επικεντρώνεται στο ποδόσφαιρο κυρίως, στο μπάσκετ και στο στίβο, και βέβαια συνδέεται με την επικαιρότητα. Από όσους δηλώνουν ότι θαυμάζουν κάποιον αθλητή η πλειονότητα ουσιαστικά έχει επικεντρωθεί σε πρόσωπα της επικαιρότητας από τα αθλήματα τα προβεβλημένα (Π. Δήμας, Ν. Νικολαΐδης, Κωνσταντίνου, Αλεξανδρής, Κ. Κεντέρης, Κ. Θάνου). Για το μπάσκετ και το ποδόσφαιρο αυτό είναι και αναμενόμενο, καθώς αποτελούν τα πιο δημοφιλή αλλά και τα πιο προβεβλημένα αθλήματα. Είναι σημαντική όμως η παρουσία αθλητών στίβου, κι είναι κάτι το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί θετικά.

Οι περισσότεροι μαθητές-τριες θεωρούν ότι η περιοχή τους προσφέρει αρκετές ευκαιρίες άθλησης, αλλά υπάρχει κι ένα ποσοστό της τάξης του 40% περίπου, δηλαδή υψηλό, που δεν δείχνει ικανοποιημένο από τις ευκαιρίες άθλησης της περιοχής τους, αλλά τις θεωρεί λίγες (30,3%) ή ανύπαρκτες (8%). Αυτό οφείλεται ίσως στο γεγονός ότι οι ευκαιρίες άθλησης στους περισσότερους δήμους, λόγω και της πυκνοκατοίκησης των περιοχών του Λεκανοπεδίου, δεν επαρκούν για την κάλυψη των αναγκών της νεολαίας και των πολιτών. Το ποσοστό του 40% αντανακλά συνεπώς μια υπαρκτή πραγματικότητα, που δείχνει ότι η πυκνοκατοικημένη Αθήνα δεν αφήνει και πολλά περιθώρια άθλησης. Ως εκ τούτου φαίνεται αναγκαία η αναδιοργάνωση της τοπικής κοινωνίας, με βάση τις υπαρκτές αντικειμενικές συνθήκες, ώστε να λαμβάνεται υπόψη ο συνολικός αριθμός του τοπικού πληθυσμού που εξυπηρετείται. Έτσι, μπορεί για παράδειγμα να δημιουργείται μια αθλητική εγκατάσταση στην Κυψέλη, αλλά ωστόσο σε σχέση με τον αριθμό των κατοίκων της είναι υποτυπώδης. Μπορεί να υπάρχει ένα κολυμβητήριο στον Παναθηναϊκό, αλλά είναι ανύπαρκτη σχεδόν η αθλητική υποδομή στου Γκύζη. Μπορεί να προσφέρονται κάποιες αθλητικές δυνατότητες στην Γλυφάδα, αλλά οι συνθήκες άθλησης στον Κολωνό είναι δυσχερείς. Η αθλητική υποδομή δεν ανταποκρίνεται σε πληθυσμιακούς και γεωγραφικούς όρους, ενώ εξακολουθεί να παρουσιάζει έναν χαρακτήρα ταξικό.

Οι αθλητικοί χώροι αποτελούν σήμερα, ιδιαίτερα στην Αθήνα, αναγκασιότητα. Συχνά όμως αντί για τη δημιουργία νέων σύγχρονων εγκαταστάσεων και αθλητικών χώρων, παρουσιάζεται μια εικόνα αδιαφορίας κι εγκατάλειψης, ακόμη και των ήδη υπαρχόντων χώρων. Η ίδια εικόνα, της βρωμιάς και της εγκατάλειψης, υπάρχει ακόμη και σε χώρους που θα έπρεπε να τυγχάνουν της αμέριστης φροντίδας της τοπικής αυτοδιοίκησης και της πολιτείας: των παιδικών χαρών. Οι χώροι αυτοί, που ιεραρχούνται ως χώροι απόλυτης προτεραιότητας σε όλο τον πολιτισμένο κόσμο, κι αποτελούν για την Αθήνα τις μοναδικές δυνατότητες ψυχαγωγίας, κίνησης και παιχνιδιού για τις μικρές ηλικίες, όχι μόνο δεν συντηρούνται και

Πώς θα χαρακτηρίζατε το μάθημα Φυσικής Αγωγής; (δυνατότητα πολλαπλής απάντησης)

	Απαντήσεις	Ποσοστό %
Ευχάριστο	155	46,1%
Ωφέλιμο	101	30%
Βαρετό	20	5,9%
Επίπονο	4	1,2%
Ενδιαφέρον	34	10,1%
Αδιάφορο	22	6,5%

Ποιοι από τους δίπλα λόγους θεωρείτε ότι δυσκολεύουν την ενασχόλησή σας με τον αθλητισμό;

	Μαθητές	Ποσοστό %
Έλλειψη ελεύθερου χρόνου	204	68%
Έλλειψη κατάλληλων χώρων	39	13%
Έχω άλλες προτεραιότητες	55	18,3%
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ	2	0,6%

δεν εκσυγχρονίζονται, αλλά συχνά αποτελούν χώρους επικίνδυνους για την σωματική υγεία των μικρών παιδιών, με όλα σχεδόν τα όργανα σπασμένα και διαλυμένα, καθώς δεν έχουν ποτέ αντικατασταθεί, (όπως στην παιδική χαρά του Πεδίου Άρεως, στο πιο κεντρικό σημείο της πόλης). Αν ο δήμος και η πολιτεία δεν φροντίζουν στοιχειωδώς για τις παιδικές χαρές και τα άσπια, αλλά αυτά συχνά αποτελούν απλώς τα μέρη απόφθευσης των σκύλων, τι να περιμένει κανείς στον τομέα του συνολικού αθλητισμού.

Σε χειρότερο επίπεδο βρίσκεται η ικανοποίηση των μαθητών για τις ευκαιρίες άθλησης στο σχολείο. Περίπου το 65% δηλώνει καθόλου ή λίγο ικανοποιημένο. Η απάντηση αυτή αντικατοπτρίζει το υπαρκτό πρόβλημα στα ελληνικά σχολεία, ιδιαίτερα του λεκανοπεδίου, όπου η δόμησή τους έχει προβλέψει μόνο αίθουσες διδασκαλίας μέσα σε ψυχρά τετραγωνισμένα κτίρια, που οι αίθουσές τους χωρίς είτε δεν προσφέρουν ευκαιρίες άθλησης (ανυπαρξία οργάνων και στοιχειώδους αθλητικής υλικοτεχνικής υποδομής), είτε όταν αυτές υπάρχουν διαπιστώνεται ότι βρίσκονται σε καθεστώς εγκατάλειψης. Εδώ πρέπει να επισημανθεί ιδιαίτερα η ευθύνη της πολιτείας. Ωστόσο, για ν' αναφερθεί κι ένα θετικό στοιχείο, είναι αλήθεια ότι στις καινούριες κατασκευές υπάρχει μια καλύτερη πρόβλεψη. Θα ήταν ωφέλιμο να γίνει μια πρόβλεψη δεκαετίας, γιατί μόνο μια μακρόπνοη πρόβλεψη των κτιρίων θα μπορούσε να δώσει μια καινούρια ανάσα και μια νέα εικόνα. Η υπάρχουσα κατάσταση όμως απέχει πολύ από το να προκαλεί κάποιον ενθουσιασμό στον μαθητικό πληθυσμό. Η ευθύνη για την αλλαγή αυτής της εικόνας βαραινεί εκτός από την πολιτεία, εξίσου τον δήμο, καθώς επίσης τους καθηγητές, τις επιτροπές γονέων και τις επιτροπές παιδείας. Υπάρχει δηλαδή μια συνολική ευθύνη των σχετικών φορέων.

Θετικά στέκεται η συντριπτική πλειονότητα των μαθητών απέναντι στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής και στον Αθλητισμό. Το 86,2% το χαρακτηρίζει "ευχάριστο", "ωφέλιμο" ή "ενδιαφέρον". Αυτό είναι θετικό (και όχι αντιφατικό), σε σχέση με την αρνητική εικόνα που δημιουργούν στους μαθητές/τριες οι ευκαιρίες άθλησης στο σχολείο. Ωστόσο ένας στους δέκα μαθητές/τριες (12,4% του ερευνημένου πληθυσμού) αντιμετωπίζει το μάθημα ως αδιάφορο και βαρετό. Η ευθύνη κι εδώ είναι της πολιτείας, αλλά και του σχολείου και του παιδαγωγού-καθηγητή Φυσικής Αγωγής. Πρέπει να

γίνει βαθύτερη έρευνα για τον τρόπο διδασκαλίας του μαθήματος, τους όρους, την αντίληψη η οποία διέπει τα Αναλυτικά προγράμματα και τους εκπαιδευτικούς Φ.Α. Να δοθούν κίνητρα, να δοκιμαστούν νέες μέθοδοι, με σκοπό τη δημιουργία ενός σημερινού περιεχομένου στο μάθημα Φ.Α. που να συμβαδίζει με τις σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις και τις ανάγκες των μαθητών-τριών.

Ο ελεύθερος χρόνος αναδεικνύεται από την πλειονότητα των μαθητών-τριών (68%) ως το κατ' εξοχήν πρόβλημα, που δυσκολεύει την ενασχόλησή τους με τον αθλητισμό. Οι αντιλήψεις γονέων, που απ' την πρώτη παιδική ηλικία θέλουν να φορτώσουν τον ελεύθερο χρόνο του παιδιού με προσόντα για το μέλλον, επηρεάζουν σημαντικά προς την κατεύθυνση αυτή. Υπάρχει γενικότερα μια λαθεμένη αντίληψη, ότι το κύριο δεν είναι το περίσσειμα του χρόνου του μαθητή-τριας και η ύπαρξη ελεύθερου χρόνου, αλλά αντίθετα, το σημαντικό είναι — σύμφωνα με την άποψη αυτή — ο ελεύθερος χρόνος να καταναλωθεί στο κυνήγι των "εφοδίων", δηλαδή την εκμάθηση ξένης γλώσσας, χορού, πιάνου, των οποίων την αξία θα μπορέσει να εξαργυρώσει αργότερα ο νέος. Έτσι γίνεται μια μορφή κακοποίησης της παιδικής ηλικίας, κι ένας "εσχολισμός" του ελεύθερου χρόνου: όταν τελειώνει την σχολική του ημέρα, ο καταμερισμός του ελεύθερου χρόνου του γίνεται με όρους σχολείου, που δεν είναι συμβατοί με την παιδική ηλικία, κατά την οποία το παιδί θέλει κι επιβάλλεται να τρέξει και να παίξει, για να εκτονωθεί. Το παραπάνω φαινόμενο είναι ιδιαίτερα έντονο στην εκπαιδευτική βαθμίδα του Λυκείου, στην καρδιά της εφηβείας. Ενώ όμως το άγχος του νέου-ας της ηλικίας αυτής ζητά έκφραση και διέξοδο, ωστόσο οι νέοι-ες είναι εξαναγκασμένοι σ' έναν αγώνα δρόμου και σε ρυθμό ζωής εξοντωτικό, που συχνά δεν έχει καμιά σχέση με τα αληθινά προβλήματα της ηλικίας αυτής. Κάτι το οποίο βαθαίνει το χάσμα, ενώ μειώνει τις πιθανότητες εκτόνωσης και εξωτερικεύσης. Δεν θα πρέπει τότε να ξενίζει η πρόκληση εκδηλώσεων βίας και φανατισμού, που και υπό το πρόσχημα της ιδιότητας του "φιλάθλου", διοχετεύουν την συσσωρευμένη και αξόδευτη ενέργεια. Είναι χαρακτηριστικό ότι η έλλειψη ελεύθερου χρόνου θεωρείται πολύ μεγαλύτερο πρόβλημα (68%) από την έλλειψη κατάλληλων χώρων (18,30%). Το ποσοστό αυτό είναι ιδιαίτερα υψηλό, και δείχνει ότι οι σημερινοί μαθητές στην πλειοψηφία τους νοιώθουν εγκλωβισμένοι σε ένα αποτυχημένο εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο πρέπει και οφείλει το συντομότερο δυνατόν να επαναπροσδιορίσει τους στόχους του. Ως προς την κατανομή του ελεύθερου χρόνου, είναι χαρακτηριστικό ότι το 86% του ερευνώμενου πληθυσμού δηλώνει πως ο ελεύθερός του χρόνος κινείται αγνάμεσα στην προετοιμασία του σχολείου (69%) και του φροντιστηρίου (17%). Αξίζει να σημειωθεί πως η αθλητική δραστηριότητα καταλαμβάνει μόνο το 6,7% στην κατανομή του ελεύθερου χρόνου.

Η συντριπτική πλειονότητα των μαθητών/τριών (92,3%) δηλώνει πως θα ήθελε περισσότερο χρόνο για να αθλείται, και ένας στους δύο μαθητές/τριες (52,3%) δηλώνει ότι θα ήθελε να γίνει αθλητής/τρια. Η κολύμβηση, ο στίβος και ο χορός δηλώνονται ως τα αθλήματα που θα ήθελαν να έκαναν αλλά δεν μπορούν, ενώ το ποδόσφαιρο έχουν τη δυνατότητα και το κάνουν. Στο ερώτημα πώς θα ήθελαν να διαθέτουν τον ελεύθερο χρόνο τους το 27% δήλωσε ότι θα επιθυμούσε να έχει τη δυνατότητα αθλητικής δραστηριότητας, και το 46,5% ότι θα ήθελε να διαθέτει τον ελεύθερο χρόνο του στο να αποκτήσει περισσότερη κοινωνικοποίηση (επαφές με φιλικά πρόσωπα). Μόνο το 2,5% θα ήθελε να διαθέτει τον ελεύθερο χρόνο σε φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα. Τα παραπάνω αποτελέσματα επιβεβαιώνουν κι ερευνητικά την ύπαρξη ενός προβλήματος, της διάστασης αυτού το οποίο ζει ο νέος-α και αυ-

τού το οποίο επιθυμεί. Με άλλα λόγια ζει αυτό που δεν θέλει. Και τελικά φαίνεται πως ζει μια καταδίκη ο μαθητής/τρια, κι έναν εξαναγκασμό, ενώ αναδεικνύεται ένα υπαρκτό κοινωνικό αδιέξοδο. Ταυτόχρονα, τίθεται σαφώς ένα πρόβλημα απομόνωσης του και κοινωνικής αποξένωσης που θα πρέπει να προβληματίσει όλους. Αλλιώς οι συνέπειες της κρίσης δεν θα είναι μόνο σε προσωπικό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο κοινωνικό.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών/τριών που δηλώνουν ότι αθλούνται συχνά είναι μαθητές/τριες του Δημοτικού σχολείου, και το ποσοστό που αθλείται λιγότερο είναι μαθητές/τριες του Λυκείου. Αυτό είναι κάτι φυσικό κι αναμενόμενο, αν αναλογιστεί κανείς την πορεία και τον αυξητικό ρυθμό λειτουργίας των εκπαιδευτικών βαθμίδων. Ο μαθητής/τρια του Λυκείου δέχεται στο ωρολόγιο πρόγραμμά του την επιβάρυνση των εξετάσεων, των φροντιστηρίων, καλούμενος/η να ανταποκριθεί στο βάρος ιδιαίτερων υποχρεώσεων, οι οποίες θα καθορίσουν συχνά και το ίδιο του το μέλλον. Ο μαθητής/τρια του Λυκείου είναι συνεπώς επιφορτισμένος με άγχη κι αγωνίες και επιβαρυνμένος τόσο, ώστε η προσωπική του ευχαρίστηση και ανάγκη να θεωρούνται υποδεέστερες των υποχρεώσεών του.

Τα παραπάνω μπορούν επίσης να συνδεθούν με τη στάση που κρατούν οι μαθητές/τριες για την Φυσική Αγωγή στο σχολείο. Τη θετικότερη στάση απέναντι στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής διατηρούν οι μαθητές/τριες στο Δημοτικό σχολείο, ενώ την αρνητικότερη οι μαθητές/τριες στο Λύκειο. Οι τελευταίοι συχνά, πιεσμένοι από τις συνθήκες του προσωπικού τους χρόνου, θεωρούν το μάθημα της Φυσικής Αγωγής ως χρόνο που μπορεί ν' αξιοποιηθεί για την προετοιμασία τους για το Φροντιστήριο. Η υποβάθμιση του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής στο σχολείο δεν προκύπτει μόνο από τη στάση των μαθητών/τριών απέναντί του, αλλά και από διάφορους άλλους παράγοντες, όπως: Τη στάση των καθηγητών άλλων ειδικοτήτων απέναντί του, καθώς συχνά η ώρα του μαθήματος αυτή ζητείται ή δίνεται για την κάλυψη άλλων μαθημάτων. Τη θέση του μαθήματος αυτού στο ωρολόγιο πρόγραμμα, με το ελαχιστοποιημένο ωράριο. Την (μη) αξιολόγηση του μαθήματος της Φ.Α. στην συνολική βαθμολογία του απολυτηρίου. Την αδυναμία πολλές φορές πραγματοποίησής του λόγω ακατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής. Την υποκατάστασή του από άλλα θεωρητικού τύπου μαθήματα (Ολυμπιακής παιδείας), που συχνά διδάσκονται από ανεπαρκώς εκπαιδευμένο προσωπικό, το οποίο αντί να επιτυγχάνει την καλλιέργεια του Ολυμπιακού πνεύματος, τελικά εξανερμίζει και τις τελευταίες ικμάδες ενδιαφέροντος για τον αθλητισμό από τους μαθητές/τριες, αντικαθιστώντας το όποιο ενδιαφέρον σωματικής άσκησης και πρακτικής αθλητικής δραστηριότητας με κύματα βαριεστημάρας και πλήξης.

Είναι έκδηλο τελικά το εξής φαινόμενο: ο μαθητής του Δημοτικού ξεκινάει τη μαθητική του ζωή μ' ενθουσιασμό και κέφι στον τομέα του αθλητισμού· όσο όμως προχωρούν η ηλικία και οι τάξεις, τα χαρακτηριστικά αυτά εξανεμίζονται. Το σχολείο, με άλλα λόγια, δρα ως ένας κατασταλτικός μηχανισμός στην προσωπικότητα και την αυτενέργεια του νέου. Ο απόφοιτος του Λυκείου πρέπει να αναρωτηθεί κανείς κατά πόσο αποτελεί έναν αυριανό πολίτη ο οποίος έχει εμπειδώσει τα ευεργετήματα της δια βίου άσκησης.

Οι μαθητές/τριες πάντως ονειρεύονται. Σχεδόν όλοι θα ήθελαν να υπάρχουν αθλητικές εγκαταστάσεις στην περιοχή τους για ν' αθληθούν. Το 28,2% θα επιθυμούσε να υπάρχει κολυμβητήριο, και είναι κάτι λογικό αυτό, γιατί σε μια χώρα θαλασσινή όπως η Ελλάδα, το κολυμβητήριο κατά βάση λείπει. Πόσα ανοιχτά και κλειστά κολυμβητήρια υπάρχουν, προσφέροντας την ευκαιρία στους νέους της εκμάθησής της τεχνικής και της ψυχαγωγίας αλλά κι ασφαλί-

Πως κατανέμετε τον ελεύθερο χρόνο σας;		
	Απαντήσεις	Ποσοστό %
Προετοιμασία για σχολείο	207	69%
Φροντιστ. - ιδιαίτερα μαθήμ.	51	17%
Αθλητική δραστηριότητα	20	6,7%
Επαφές με φιλικά πρόσωπα	15	5%
Άλλο	3 (H/Y)	1%
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ	4	1,3%

ζοντας τη ζωή τους, καθώς μειώνονται έτσι τα υψηλά για τη χώρα μας ποσοστά πνιγμού; Η επιθυμία για την ύπαρξη σταδίου στίβου ακολουθεί με ποσοστό 24,3%, και τρίτο στη σειρά είναι το κλειστό γυμναστήριο (14,3%). Τα τρία αυτά πρώτα στη σειρά είδη αθλητικών εγκαταστάσεων αποτελούν και την βασική υποδομή η οποία λείπει, σε όλους τους δήμους της Αθήνας. Κλειστό γυμναστήριο (24,6%) και γήπεδο μπάσκετ ή βόλεϊ (22,7%) δηλώνει ότι θα ήθελε να υπάρχει στο σχολείο ένας στους δυο μαθητές/τριες. Επιθυμητή είναι και η ύπαρξη στίβου (15,9%) ή έστω χώρου για τρέξιμο (16,1%), και κολυμβητηρίου (14%). Οι προτιμήσεις γενικά σε αθλητικές εγκαταστάσεις είτε στην περιοχή είτε στο σχολείο τους, είναι περίπου κοινές και εκφράζουν την ίδια ανάγκη, της άθλησης.

Θετικές είναι οι αναπαραστάσεις των μαθητών/τριών για τον αθλητισμό. “Ωραίο σώμα”, “υγεία”, “ευχαρίστηση” και “παιχνίδι”: σε αυτά επικεντρώνουν οι μαθητές/τριες το ενδιαφέρον τους για την άθληση, ενώ ο ανταγωνισμός, η δόξα, η οικονομική επιτυχία και το ρεκόρ έχουν πολύ χαμηλά ποσοστά εκπροσώπησης. Είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό το ότι ένα μεγάλο ποσοστό του ερευνώμενου πληθυσμού συνδέει τον αθλητισμό με θετικές λέξεις και αναπαραστάσεις. Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως μόλις ένα ελάχιστο ποσοστό μαθητών/τριών (0,2%) αντιλαμβάνεται τον αθλητισμό ως εργασία, κάτι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό, καθώς δείχνει την νεολαία σε μεγάλο ποσοστό να αντιστέκεται στην ιδεολογία του εμπορικού χαρακτήρα του αθλητισμού που τείνει να κυριαρχεί στην σύγχρονη πραγματικότητα.

Γενικά παρατηρείται μια θετική διάθεση και στάση των μαθητών/τριών απέναντι στον αθλητισμό και μια διακριτή επιθυμία ν’ ασχοληθούν περισσότερο με αυτόν, είτε στο σχολείο, είτε στη γειτονιά τους. Η διάθεση αυτή μπορεί και πρέπει να αξιοποιηθεί, από μια πολιτεία απευθυνόμενη στους νέους, όχι ξεκινώντας από πάνω προς τα κάτω, επιβάλλοντας δηλαδή σε αυτούς εκείνο που η ίδια θεωρεί σωστό κι αναγκαίο, αλλά από κάτω προς τα πάνω, αφογκραζόμενη δηλαδή τις επιθυμίες και τις ανάγκες τους. Για τον αθλητισμό, στο σχολείο ή στην συνοικία είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός οράματος και ενός σχεδιασμού, που θα αντικαθιστούν τον τυχαίο τρόπο αντιμετώπισής του. Το όραμα και ο νέος σχεδιασμός θα αντιμετωπίσουν τον αθλητισμό ως μια από τις συνιστώσες εκείνες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες του σύγχρονου νέου και πολίτη, και ως παράμετρο μιας πόλης με φιλικό και ανθρώπινο πρόσωπο. Είναι απαραίτητα γι’ αυτό: Η ενίσχυση της τοπικής αυτοδιοίκησης κι η μεταφορά ουσιαστικών αρμοδιοτήτων και πόρων στα Δημοτικά Διαμερίσματα. Ο προγραμματισμός ανάπτυξης κι αξιοποίησης των σχολικών αθλητικών χώρων, καθώς κι η βελτίωση της λειτουργίας αλλά και της υλικοτεχνικής υποδομής των σχολείων. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων συντήρησης και επισκευής των αθλητικών εγκαταστάσεων. Η ουσιαστική λειτουργία των Οργανών Λαϊκής Συμμετοχής στην Εκπαίδευση. Η στήριξη ενός σύγχρονου και δημιουργικού σχολείου, ανοικτού στα προβλήματα και τις σημερινές ανάγκες των νέων, που να μη συμπιέζει αλλά να α-

πελευθερώνει την προσωπικότητά τους. Η προαγωγή του πολιτισμού, του αθλητισμού και της υγείας, και η εμπέδωση αυτών των αξιών, που θα δημιουργήσουν μια νέα ποιότητα στις σχέσεις του ανθρώπου με την εικόνα και με το σώμα του. Κάθε ελληνική πόλη και κάθε σχολείο έχουν την ανάγκη μιας αναδιάρθρωσης και αναγέννησης του ελεύθερου χρόνου των νέων, αλλά ιδιαίτερα η Αθήνα, η ασφυκτική πόλη, θα πρέπει να δημιουργήσει ένα πρόσωπο σύγχρονο, αντάξιο της παράδοσης και του πολιτισμού της.

Στον τομέα του σχολικού αθλητισμού πρέπει συνεπώς να σταθεί κανείς ιδιαίτερα στο πρόβλημα της διάθεσης του ελεύθερου χρόνου που ανακύπτει από τον πιεστικό ρόλο του ελληνικού σχολείου σήμερα. Από την έρευνα προκύπτει, κάτι που από την μια επιβεβαιώνει το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας, και που άλλωστε έχει επιστημονθεί κατ’ επανάληψη, πως το κύριο πρόβλημα είναι ο τρόπος λειτουργίας του “εξεταστικοκεντρικού” σχολείου, από τον οποίο ανακύπτουν κι όλα τ’ άλλα προβλήματα. Αναφαίνεται μια αναποτελεσματικότητα, αλλά και τελικά ένας ενουχιτιστικός χαρακτήρας του σχολείου, ιδιαίτερα στο Λύκειο, το οποίο αντί να λειτουργεί με τους κανόνες δόμησης της προσωπικότητας, οπλίζοντας με γενικές γνώσεις τον νέο-α και αποτελώντας ένα στάδιο προετοιμασίας για την ζωή του ενήλικα, αποσυντονίζει τη νέα γενιά, ποντάροντας σ’ ένα στοιχείο χαρακτηριστικό της ηλικίας αυτής, την ανασφάλεια του μέλλοντος και της επαγγελματικής αποκατάστασης. Ο βαθμοθηρικός και εξεταστικός χαρακτήρας του σχολείου όχι μόνο δεν καλλιεργεί μια ατμόσφαιρα συνεργασίας, μάθησης κι επικοινωνίας, αλλά αντίθετα, το κλίμα αυτό ευνοεί τη δημιουργία αντικοινωνικών συναισθημάτων και τάσεων, όπως η υπεροψία, ο φθόνος, η μνησικακία, η κακεντρέχεια, η υποκρισία και η παθολογική φιλοπρωτία. Δεν είναι υπερβολή να μιλήσει κανείς για έλλειψη ουσιαστικής επαφής με την ουσία των μαθημάτων, απ’ τη στιγμή που οι μαθητές λειτουργούν, από νωρίς, σαν άλογα κούρσας, μέχρις ότου κατακτήσουν τη βαθμολογία που θα τους εξα-

Πως θα θέλατε να διαθέτετε τον ελεύθερο χρόνο σας; (μόνο για Γυμνάσιο – Λύκειο)		
	Μαθητές	Ποσοστό %
Προετοιμασία για σχολείο	47	23,5%
Φροντιστ. - ιδιαίτερα μαθήμ.	5	2,5%
Αθλητική δραστηριότητα	54	27%
Επαφές με φιλικά πρόσωπα	93	46,5%
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ	1	0,5%

σφαλίζει την πολυπόθητη είσοδο στις διάφορες σχολές. Βρισκόμαστε όμως ήδη στα ίχνη μιας βραδυφλεγούς βόμβας στην καρδιά της εφηβείας. Είναι φανερό ότι οι λειτουργικοί ενουχιτισμοί του Ενιαίου Λυκείου απονευρώνουν και αφανίζουν όλες εκείνες τις δραστηριότητες που έδιναν μια ανάσα στα σχολικά χρόνια, τις εκδηλώσεις, τις σχολικές γιορτές, τις θεατρικές παραστάσεις, τις μαθητικές εκθέσεις, τους αθλητικούς αγώνες, την περιβαλλοντική εκπαίδευση, το ίδιο το παραπρόγραμμα της σχολικής αίθουσας που ενίσχυε την παιδαγωγική σχέση, άμβλυνη την ένταση ή τη ρουτίνα και ομόρφαινε το διαπαιδαγωγικό ρόλο του σχολείου.

Ο εναγώνιος αγώνας για τις πανελλαδικές εξετάσεις εξουθενώνει από νωρίς τους μαθητές-τριες, στην προσπάθεια απόκτησης μεγάλων βαθμών, στοιχείο που δεν αποτελεί ωστόσο και απόδειξη πραγματικής γνώσης. Παράλληλα κάθε άλλη δραστηριότητα του νέου και της νέας, αθλητική, καλλιτεχνική ή κοινωνική, που θα τους προετοίμαζε —ιδιαίτερα η τελευταία— για την επικείμενη

τους είσοδο στον κόσμο των ενηλίκων, θα θεωρηθεί άκαιρη, παράκαιρη, άχρηστη και παρακωλυτική του κύριου έργου τους: του διαβήσματος και της προετοιμασίας για τις πανελλαδικές. Η δυσάρεστη διαπίστωση πως ο μαθητής-τρια ζει τελικά αυτό που δεν επιθυμεί αποτελεί μια μορφή καταδίκης.

Είναι απαραίτητη η αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος, μεταξύ άλλων και με την κατάργηση των πανελλαδικών εξετάσεων. Πρώτη και άμεση συνέπεια μιας τέτοιας μεταρρύθμισης θα είναι η αποφροντιστηριοποίηση των Λυκείων. Έτσι αυτή η βαθμίδα της εκπαίδευσης θα πάρει τη χροιά της γενικής παιδείας, σύμφωνα με την ονομασία της και την υπόσχεση του νομοθέτη. Οι μαθητές θα πάψουν να τρέχουν από φροντιστήριο σε φροντιστήριο κι από ιδιαίτερο σε ιδιαίτερο. Πιο ελεύθεροι πια και χωρίς την αγωνία, τη δική τους και των δικών τους, χωρίς παραπανίσια (και περιττά) εφόδια, και με βάση την παιδεία που θα παρέχει το σχολείο τους, θα μπορούν ν' αποφύγουν τη μονομέρεια στην οποία οδηγούν οι εξετάσεις και θα γίνουν πολυσχιδέστεροι, πράγμα πιο ταιριαστό στη φύση του ανθρώπου. Η μεταρρύθμιση αυτή επιπλέον θα συμβάλλει στη μείωση της παραπαιδείας, αλλά και στην απελευθέρωση ελεύθερου χρόνου στους μαθητές-τριες, τον οποίο θα μπορούν πια να διαθέτουν για τις κοινωνικές τους σχέσεις, και για την κάλυψη των πολιτιστικών και τέλος των αθλητικών τους αναγκών. Για να φτάσουν οι μαθητές στο επίπεδο μέσα στα όρια του σχολικού αθλητισμού να προάγεται η αγάπη τους προς τον αθλητισμό και την ευγενή άμιλλα, πρέπει πρωτίστως να διατεθεί από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα κάποια άνεση χρόνου και ν' αποδοθεί κάποια αξία στην έννοια του αθλητισμού. Ο αθλητισμός μ' άλλα λόγια αποτελεί μέρος των συνολικών αναγκών του νέου, και συναρτάται από το πρόβλημα "ελεύθερος χρόνος", το οποίο με τη σειρά του συναρτάται από το πρόβλημα "σχολείο".

Συμπερασματικά

Τα Αναλυτικά Προγράμματα της σχολικής Φυσικής Αγωγής θα πρέπει να εμπλουτιστούν με νέα στοιχεία, όχι τόσο παραδοσιακά. Αντίστοιχα, θα πρέπει να μειώνεται η, σχολαστική εκμάθηση τεχνικών και ν' αυξάνεται η άσκηση παιχνιδιού χαρακτήρα, που θ' ακολουθεί την ηλικία των μαθητών. Η προσπάθεια να εστιαστεί στην καλή αφομοίωση των ωφελημάτων της άσκησης, μέσα από κινητικές ασκήσεις και δρομικά παιχνίδια. Επίσης ένα μέρος του προγράμματος θα πρέπει να καλύπτεται από κάθε είδος κινητικού αυτοσχεδιασμού και παντομίμα, χορογραφημένων ιστοριών, αναπαραστάσεως παραμυθιού ή άλλων θεμάτων, τα οποία θα βοηθήσουν τους μαθητές ν' αποκτήσουν μυϊκό έλεγχο, μυϊκή αίσθηση, μυϊκή χαλάρωση, αλλά και θα τους δώσουν έναν τόνο ομαδικής συμμετοχής και ψυχαγωγίας.

Το χαρακτηριστικό γνώρισμα του σχολείου είναι η ομάδα, και αυτό το στοιχείο δεν έχει αξιοποιηθεί ιδιαίτερα στα Αναλυτικά Προγράμματα. Έτσι, θα πρέπει να ενισχυθεί η ομαδικότητα μέσα από ομαδικά προγράμματα και συνεργασίες, σχηματισμούς, κινήσεις στο χώρο κατά ομάδες, ομαδικά παιχνίδια και κινητικά σχήματα. Αυτά όλα μπορούν να επαναληφθούν με μουσικά ακούσματα και ερεθίσματα αισθητικά. Να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην κινητική αυτογνωσία των μαθητών με ρυθμό, φυσικό ή τεχνητό, και με σκοπό την εξοικείωση των μαθητών με το σώμα τους, τα άκρα τους, τα μέρη του σώματος και την κινητική δυνατότητά τους, χωριστά, σε συνδυασμό, σε ομάδες μικρές-μεγάλες, στη διαγώνιο του χώρου, παράλληλα κ.λπ., και όλα ευχάριστα, με παιχνιδιό τρόπο. Με άλλα λόγια στη διάρκεια των σχολικών χρόνων ο άνθρωπος

παραμένει ένα παιδί, που χρειάζεται να κινηθεί, να ευχαριστηθεί, να νοιώσει ικανοποίηση και άλλα θετικά συναισθήματα, να κινήσει το σώμα του, να μάθει διάφορους τρόπους κίνησης, που να μπορεί να τους χρησιμοποιήσει και αργότερα, χωρίς να χρειάζεται να καταφεύγει σε γυμναστήρια κλειστού τύπου. Οι κινητικές δεξιότητες να σκόπεύουν στην κινητική απελευθέρωση του μαθητή και όχι στην διαμόρφωση ενός στρατιώτη λίγο πριν φύγει για το στρατιωτικό!

Μια βασική υποδομή είναι αναγκαία προϋπόθεση για τη στελέχωση του σχολείου. Και θα πρέπει να περιλαμβάνει νέα στοιχεία, αν σκοπεύει ο καθηγητής Φυσικής Αγωγής να μεθοδεύσει τα κινητικά και δρομικά παιχνίδια και τις ασκήσεις φυσικής δραστηριότητας ή του κινητικού αυτοσχεδιασμού και της τεχνικής χαλάρω-

Με ποιες λέξεις συνδέετε τον αθλητισμό; (δυνατότητα πολλαπλής απάντησης)

	Απαντήσεις	Ποσοστό %
Ευχαρίστηση	158	17,9%
Ψυχαγωγία	136	15,4%
Παιχνίδι	96	10,9%
Ρεκόρ	12	1,4%
Οικονομική επιτυχία	24	2,7%
Δόξα	22	2,5%
Προπόνηση	68	7,7%
Εργασία	2	0,2%
Εξαναγκασμός	-	-
Υγεία	162	18,4%
Ωραίο σώμα	171	19,4%
Συναγωνισμός	19	2,1%
Ανταγωνισμός	12	1,4%

σης, η οποία είναι εξίσου σημαντική για την ψυχοσωματική λειτουργία του μαθητή, με την ένταση και την πολύ σπουδή. Αν χαλαρώσουν οι ανταρχικές δομές της Γύμνασης που παραπέμπουν σε ομάδες στρατιωτών, η υλικοτεχνική υποδομή απ' την πρώτη μέρα θα παραπέμπει στην κινητική συμμετοχή του μαθητή, στη συνείδηση της σημαντικότητας του υπόστασης, στην εκφραστικότητα και την ενίσχυση της φαντασίας. Τότε θ' αναπτυχθεί η προσωπική πρωτοβουλία του μαθητή, θα έχει η Γυμναστική του χαρακτήρα της προσωπικής του ιδιαίτερης δράσης, και όχι την παθητική αντιγραφή ασκήσεων και τεχνικής, που αφήνουν ανέπαφα τα βαθύτερα αισθήματα συμμετοχής και έκφρασης. Σημειωτέον ότι οι ανταρχικές δομές ασκήσεων, στρατιωτικού ή "σουηδικού" τύπου- που έχουν προ πολλού διαφοροποιηθεί στις χώρες από όπου προέρχονται- δεν ταιριάζουν καθόλου με την ιδιαίτερη ψυχοσύνθεση του Έλληνα.

Αν "αθλητισμός" σημαίνει ταυτόχρονα και μια υποτυπώδη έστω επαφή του μαθητή με το φυσικό του σώμα και την ίδια τη φύση, κι αν ο ενημερωμένος γυμναστής, σκοπεύει να καλλιεργήσει και μια φυσιοκρατική αντίληψη στους μαθητές για τον αθλητισμό, χρειάζεται τουλάχιστον μια στοιχειώδη υποδομή στο σχολείο, ή κοντά στο σχολείο, και κατ' επέκταση στη γειτονιά του και στην περιοχή. Σήμερα είναι ελλιπέστατη, στην Αθήνα και στα άλλα αστικά κέντρα, -αλλά ιδιαίτερα στην πρωτεύουσα- η όποια δυνατότητα του μαθητή ή του ενήλικα να ασκηθεί ήπια σ' ένα αθλητικό κέντρο. Να κινηθεί, να περπατήσει, να τρέξει, ν' ασκηθεί. Κι αν για τον μαθητή προσφέρεται ένας υποτυπώδης χώρος στο σχολείο, ή για τον αθλητή στο σύλλογό του, στον ενήλικα δεν υπάρχει κατάλληλος χώ-

ρος που να λειτουργήσει ελκυστικά για κάποια αθλητική δράση στον ελεύθερο χρόνο του.

Ο αθλητισμός έχει άμεση σχέση με την φύση, και όχι με την τεχνολογία, όπως έχει γίνει ο αθλητισμός κορυφής. Θα πρέπει να καλλιεργηθεί η συνείδηση ότι ασκούμεστε ή συμμετέχετε σε κάποια αθλητική δραστηριότητα όχι για κάποιο υλικό όφελος, όχι για τους άλλους ή τις επιδόσεις, αλλά γιατί προσφέρουμε ένα δώρο στον εαυτό μας, που είναι κατασκευασμένος για να κινείται. Επομένως ως συνείδηση καλλιεργείται η χαρά της κίνησης, η χαρά του ζωντανού μυϊκά σώματος και η χαρά ότι δεν έχουμε εγκαταλείψει το σώμα μας στην τύχη του. Για όλα τα παραπάνω δεν χρειάζεται επομένως υπερβολή, ούτε στην έντασή την μυϊκή, ούτε στην επίδοση. Μια συστηματική ήπια αθλητική δραστηριότητα μπορεί να προσφέρει όλα όσα αναφέρουμε. Στο φιλοσοφικό πλαίσιο αυτό, κάθε άλλη δραστηριότητα με μετρήσεις, υπερβολικές καταπονήσεις, υπερβολικά βάρη και υπερτροφίες των μυών θεωρούνται μη απαραίτητες και μάλιστα επικίνδυνες. Αυτό σημαίνει ότι είναι αναγκαία η αλλαγή της νοοτροπίας – τόσο δύσκολο κι αν είναι αυτό – ώστε να αντιπαλέψει με:

– Τη φετιχοποίηση του σώματος, που στην πράξη ορίζεται ως χρησιμοποίησή του σαν εμπορικού προϊόντος.

– Τη νεύρωση του τέλειου σώματος, που διακατέχει κυρίως τη δυτική κουλτούρα, η οποία (νεύρωση) προκαλεί άγχος και όχι ευχαρίστηση στην άσκηση, εξυπηρετώντας θαυμάσια την ιδεολογία της καταπίεσης που αξιοποιεί το υπάρχον καπιταλιστικό σύστημα.

– Τον εγκλωβισμό αυτού που θέλει ν' ασκηθεί σε κλειστά ι-

διωτικά γυμναστήρια ή σε αίθουσες body-building, που καλλιεργεί την "κλειστού τύπου" γύμναση, η οποία εξυπηρετεί επίσης ένα κατασκευασμένο καπιταλιστικό πρότυπο στον αθλητισμό, παγιδεύοντας ταυτόχρονα τον ελεύθερο χρόνο του ασκούμενου και ξαναπαίρνοντας με άλλο τρόπο ένα μεγάλο μέρος των χρημάτων που του δίνει.

– Την αυστηρή εξειδίκευση των αθλημάτων, που εκμεταλλεύονται οι εμπορικές εταιρίες και την αντικατάστασή της με μια πιο ήπια και απλουστευμένη μορφή άθλησης. Έτσι, δεν θα χρειάζεται για να κάνει κανείς πεζοπορία, π.χ ν' αγοράσει τον αντίστοιχο εξοπλισμό, ή το τένις να αποτελεί ένα άθλημα-φετίχ, όπου καθένας πρέπει να συμμετέχει με την ειδική στολή που κοστίζει πανάκριβα, αλλά με μια απλή αθλητική περιβολή. Οι υπερβολές στην ένδυση ή η ένδυση τάχα τεχνολογικής βελτίωσης, δεν σκοπεύουν παρά στην οικονομική αφαίμαξη εκείνων που έχουν ένα χόμπι, το οποίο και πληρώνουν πανάκριβα, γιατί έτσι τους δίνεται η εντύπωση ότι ανήκουν σε μία ειδική (elite) ομάδα και επιδεικνύουν μια κοινωνική σκάλα (επίπεδο).

Οι μαθητές-τριες θα μπορούσαν με απλά μαθήματα Φυσικής Αγωγής ν' αξιοποιήσουν την κινητική διάθεση που διακρίνει αυτές τις ηλικίες, αλλά και ταυτόχρονα να αποκαταστήσουν μία σχέση σταθερότητας και συνέχειας με τον αθλητισμό και τα σπορ.

* Η Κ. Γογγάκη είναι Λέκτορας Φιλοσοφίας Αθλητισμού του ΤΕΦΑΑ Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Blackledge D.-Hunt B., Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, Έκφραση, Αθήνα 1995.

Bourdieu P.-Passeron J., Οι κληρονόμοι, Ινστιτούτο του βιβλίου - Μ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1993.

Charlot Bernard, Το σχολείο αλλάζει, Προτάσεις, Αθήνα 1992.

Coleman J., Education and Political Development, Princeton University Press, Princeton, New York 1965.

Βρούζα Κ., "Κοινωνικές ανισότητες και εκπαιδευτικό σύστημα", περ. Τα Εκπαιδευτικά, τ. 25-26/1992.

Γεδεών Σ., "Σχολείο και σύγχρονες μορφωτικές ανάγκες", περ. Λόγος και Πράξη, τ. 21/1983.

Γερμανός Δ., Χώρος και διαδικασίες αγωγής, Gutenberg, Αθήνα 1993.

Γκότοβου Α., Απόκλιση και παρέμβαση στην εκπαίδευση, Σύγχρονη Εκπαίδευση, Αθήνα 1988.

Γκότοβου Α., Η λογική του υπαρκτού σχολείου, Σύγχρονη εκπαίδευση, Αθήνα 1986.

Γκότοβου Α., "Κριτικές του επιλεκτικού σχολείου: όρια και αδιέξοδα", περ. Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου, τ.1/1991.

Γκότοβου Α., Παιδαγωγική Αλληλεπίδραση, Σύγχρονη Εκπαίδευση, Αθήνα 1985.

Γκότοβου Θ., "Παιδαγωγική αλληλεπίδραση και η λογική της ποιητής", περ. Σύγχρονη Εκπαίδευση, τ. 14/1983.

Γκουτζάνη Σ., "Εκπαίδευση χωρίς ίσες ευκαιρίες", εφ. Η Καθημερινή, 15 Σεπτ. 1995.

Γογγάκη Κ., "Ο κερδώς χαρακτήρας του σύγχρονου αθλητισμού", Αρχαιολογία και Τέχνες, 83 (2002) 77-81.

ΕΚΚΕ (Γ. Καββαδία-Σ. Παπαπέτρον-Ν. Φακιολά-Μ. Χρυσάκη)-Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κέρκυρας. Διερεύνηση των εκπαιδευτικών δεικτών και των επιδόσεων των μαθητών στο Νομό

Κέρκυρας, Κέρκυρα 2000.

Καζαμία-Κασσωτάκη Μ., Ελληνική Εκπαίδευση: προοπτικές ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού, Σείριος, Αθήνα 1995.

Καίλα Μ., Η σχολική Αποτυχία. Από την "οικογένεια" του σχολείου στο "σχολείο" της οικογένειας, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1995.

Kassotakis M.-Lambrakis-Paganos A., Greek Education and its Legislative Framework- Tulasiewicz W. et Stzowbridge G., Education and the Law, London Routledge, 1993.

Kazamias A.-Massialas G. Byron, Tradition and Change in Education, Englewood Cliff, Prentice-Hall, 1965.

Κάτσικα Χ.-Γ. Καββαδία, Η ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση, Gutenberg, Αθήνα, 1994.

Κάτσικα Χ., Η Ελληνική Εκπαίδευση στον ορίζοντα του 2000, Αθήνα 1996.

Κάτσικα Χ., "Εκπαίδευση και αγορά", Αντιτετράδια της εκπαίδευσης, 20-21 (1992) 25-26.

Κάτσικα Χ., "Κρίση του σχολείου και εκπαιδευτική αναδιάρθρωση", Φιλολογική, 60 (1997) 45-50.

Κόντου Α., "Για την κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων στα Α.Ε.Ι.-Τ.Ε.Ι.", Φιλολογική, 58 (1997) 33-36.

Κοσμοπούλου Α., "Το σχολείο που μας λείπει", περ. Νεοελληνική Παιδεία, τ.1/1985.

Κωνσταντίνου Χ., "Η ευθύνη του σχολείου στη δημιουργία αποκλίνουσας συμπεριφοράς σε μαθητές", περ. Σύγχρονη Εκπαίδευση, τ. 51/1990.

Κωνσταντίνου Χ., Το σχολείο ως γραφειοκρατικός οργανισμός και ο ρόλος του εκπαιδευτικού σε αυτόν, Αθήνα 1994.

Μακροίδη Ιω., "Ο ελεύθερος χρόνος των μαθητών και οι εξωσχολικές τους δραστηριότητες", περ. Αντιτετράδια της Εκπαί-

δευσης, τ. 14/1992.

Μαρίνου Γ., "Επανάσταση επιτέλους στην εκπαίδευση", *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 7/8/1997, σσ. 4-6.

Μαρίνου Γ., "Γιατί πρέπει να εφαρμοστεί η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση", *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 14/8/1997, σσ. 4-6.

Μπουζάκη Σ. - Γεωργογιάννη Π., *Σχολική Ένταξη, Σμυρνιωτάκης, Αθήνα 1991.*

Μπραουδάκη Μ., "Χρυσό μετάλλιο" στην ενημέρωση για το 2004 παίρνουν οι μαθητές", έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, εφημ. *Η Βραδυνή*, 19 Δεκ. 2001, σ. 22.

Μωραϊτή Γ., "Η δυναμική του σχολείου και το πρόβλημα των σχολικών εγκαταστάσεων", περ. *Θέματα Παιδείας*, τ. 6/1994.

Ναζάκη Α.,-Μπονάτσου Β.-Σοφριανού Έ., "Το σχολείο τους ή το σχολείο μας;", περ. *Ρωγμές*, τ. 5/1995.

Νασιάκου Μ., "Μορφωσιογόνος τάση στην ελληνική ύπαιθρο", στο *Προβλήματα της ελληνικής εκπαίδευσης*, Αε Συνέδριο Παιδείας ΟΙΕΑΕ, Τεκμήριο, Αθήνα 1980.

Νούτσου Μ., "Το σχολικό πρόγραμμα και οι καθηγητές Μέσης Εκπαίδευσης", περ. *Λόγος και Πράξη*, τ. 13-14/1981.

Νούτσου Χ., "Οι εκπαιδευτικοί και η ιδεολογία του επαγγελματισμού", στο *Ο εκπαιδευτικός μπροστά στην Ευρώπη που αλλάζει*, ΟΛΜΕ, Αθήνα 1993.

Νούτσου Χ., *Συγκυρία και εκπαίδευση*, Ο Πολίτης, Αθήνα 1990.

"Ο αθλητισμός στα σχολεία", εφημ. *Το Βήμα*, 18 Σεπτ. 1994, στήλη Ρεπορτάζ, σ. 51.

Παπακωνσταντίνου Π., *Εκπαιδευτικό έργο και αξιολόγηση στο σχολείο*, Έκφραση, Αθήνα 1993.

Πυργιωτάκη Ιω., *Κοινωνικοποίηση και εκπαιδευτικές ανισότητες*, Γρηγόρης, Αθήνα 1986.

Τζάνη Μ., *Σχολική επιτυχία: Ζήτημα ταξικής προέλευσης και κουλτούρας*, Αθήνα 1983.

Τσιριγώτη Θ., "Το πολλαπλό βιβλίο στο σχολείο", *Αντιτετράδια της εκπαίδευσης*, 19 (1992) σσ. 27-28.

Ψαχαρόπουλου Γ.-Καζαμιά Α., *Παιδεία και ανάπτυξη στην Ελλάδα: Κοινωνική και οικονομική μελέτη της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης*, ΕΚΚΕ, Αθήνα 1985.